

ÉVFORDULÓK

10 éves A Borsodi Tájház közleményei című periodika

2007-ben lesz 10 éve, hogy megjelent *A Borsodi Tájház közleményei* című periodika. Kezdetben tavasszal és ősszel látott napvilágot egy-egy szám, majd később év végén került sor egy összevont szám kiadására.

Az volt a célunk a kiadvány életre hívásával, hogy a rövidebb lélegzetű helytörténeti írásoknak is megjelenési lehetőséget biztosítsunk és a város múzeumát, a Borsodi Tájházat népszerűsítsük.

Az évforduló kapcsán az alábbiakban közöljük az eddig megjelent számok tartalmát.

B. T. K. 1 1. évfolyam 1. szám 1997

Cikk	Oldal
LAKI-LUKÁCS László: Bevezető	3-5. p.
HADOBÁS Pál: Honfoglalás előtti régészeti leletek Edelényben	6-10. p.
WOLF Mária: A borsodi földvár	11-29. p.
LAKI-LUKÁCS László: A kézimunkázás boldogságáról	30-33. p.
HADOBÁS Pál - LAKI-LUKÁCS László: A Bódva mente év- forduló naptára	34-44. p.

B. T. K. 2 1. évfolyam 2. szám 1997

DR. SZECSKÓ Károly: Adalékok Farkas Zsigmond római ka- tolikus lelkipásztor életéhez és munkásságához	3-9. p.
Vadászi László végrendelete	10-16. p.
A Vadász család leszármazási táblázata napjainkig	17. p.
LAKI-LUKÁCS László: Híres-neves közéleti emberek az edelényi temetőben	18-24. p.
HADOBÁS Pál - LAKI-LUKÁCS László: A Bódva mente év- forduló naptára	25-43. p.
A Borsodi Tájház gyűjteményének gyarapodását segítették 1997-ben	44. p.

B. T. K. 3 2. évfolyam 1. szám 1998

Múzeum a könyvtárban – könyvtár a múzeumban	3-4. p.
50 éve született Fecske Csaba költő, publicista	5-7. p.
Költő a Bódva-völgyben: Cs. Varga István Kalász Lászlóról szóló kötetéről	7-8. p.
HADOBÁS Sándor: Lászlai János. Egy, a városkörnyékről elszármazott humanista portréja	9-13. p.
Csermák Antal Edelényben	14-24. p.
HADOBÁS Pál: Edelényi újságok és alkalmi kiadványok	25-36. p.
FECSKE Csaba: Emlékező könyv (<i>Könyvismertetés. 1848-1849 emlékei Edelényben és környékén / Gyűjt.: Laki-Lukács László, szerk.: Hadobás Pál. Edelényi Füzetek 18.</i>)	37. p.
H. P.: Kovácsműhely a tájházban	38-41. p.
L. L. L.: Cipésműhely nyílik a tájházban	41-42. p.
A Borsodi Tájház gyűjteményének gyarapodását segítették	42. p.
HADOBÁS Pál: A Bódva mente 1998. évi évforduló naptára	43-46. p.

B. T. K. 4 2. évfolyam 2. szám 1998

SZECSKÓ Károly: Újabb adatok Csenkeszfai Poóts András életrajzához	3-8. p.
100 éve született Béres Gábor rk. plébános, helytörténész	9-12. p.
95 éve született Tóth István újságíró, író	12-13. p.
85 éve született Egyed András piarista paptanár, irodalomtörténész	14-26. p.
LAKI-LUKÁCS László: Itt nyugszik: Verses sírfeliratok az edelényi református temetőben	27-30. p.
Árpád-kori lelet a Borsodi Földvárban: A tárgyakat a Magyar Nemzeti Múzeumba szállítják	30. p.
DR. VARGA Gábor: Cserhát turistakalauza. Bíbor Kiadó. Miskolc. 1998. (<i>Könyvismertetés</i>)	31. p.
L. L. L.: Dobog Béla: Meztelen fájdalom. Versek. (<i>Könyvismertetés</i>)	32. p.
Galvács: Fejezetek a falu történetéből / Hornyák Gyula. (<i>Könyvismertetés</i>)	33. p.
Tanulmányok a Bódva völgye múltjából / Szerk.: dr. Bodnár Mónika és dr. Rémiás Tibor (Figyelemfelhívás a könyv bemutatójára) (<i>Könyvismertetés</i>)	34. p.
Egy volt edelényi Edelényről. Bojtos Sándor levele Tatabányáról.	35. p.

Helytörténeti szakdolgozatok és pályamunkák az edelényi
könyvtár helytörténeti gyűjteményében 36-50. p.

B. T. K. 5 3. évfolyam 1. szám 1999

Széchenyi emlékérem Edelénynek	3-4. p.
Slezsák Imre búcsúbeszéde Kalász László ravatalánál	5-7. p.
Dr. Kávássy Sándor: Végső búcsú (<i>Kalász László temetésén</i>)	7-8. p.
Fecske Csaba: Kalász Laczy. Elhangzott a szalonnai Teleház- ban rendezett Költészet napi ünnepségen 1999. április 11-én	9-11. p.
Torna megye a szabadságharcban. Részlet Köteles László, a szlovák parlament képviselője, Emléklap 1848-49 című összeállításából	12-14. p.
DR. KOVÁSSY Zoltán: Egy kortárs naplója 1849-50-ból	15-20. p.
HADOBÁS Pál: 175 éve született dr. Menner Adolf	21-26. p.
ZSILINSZKI Mihály: 150 éve született báró Radvánszky Béla	27-32. p.
A Martinkó András-díj 1999. évi átadásáról	32. p.
BÉRES János: 25 éves az Edelényi Hagyományörző Népdalkör	33-36. p.
20 éves az Edelényi Férfikórus	36-37. p.
HADOBÁS Pál - LAKI-LUKÁCS László: A Bódva mente 1999. évi évforduló naptára.	39-47. p.
BÉNYEI József: Menteni és őrizni: bátor emberek összefogá- sa. Laki-Lukács László: Szóttesek, keresztszemes vászon- hímzések Lakon 1890-1925. Debreceni Bibliofil Műhely 12. (Könyvismertetés)	48. p.
NYIKES Zita: Roma történelem- és hittankönyv. Kisfalusi Já- nos könyvének ismertetője	49. p.
Kisfalusi János nyomtatásban megjelent munkái	50. p.
DR. UDVARI István: M. Takács Lajos: Törődésben: sorsok, művek, históriák. (<i>Könyvismertetés</i>)	50-51. p.
Tanulmányok a Bódva-völgye múltjából. (<i>Könyvismertetés</i>)	51. p.
ERDEI Sándor: A kádármesterségről röviden	52-54. p.
Honismereti gyűjtőpályázat	55. p.
Örök emlék. Landau Izidor, egykori edelényi rabbi héber nyelvű könyvébe fiai írtak ajánlást. Ennek fordítását közöljük. (Fordította: Deutsch Lajos)	56-57. p.
A Borsodi Tájház gyűjteményének gyarapodását segítették	58. p.

B. T. K. 6 3. évfolyam 2. szám 1999

CS. VARGA István: Kalász László emlékfájára. Elhangzott a Tokaji Írótáborban.	3-5. p.
A költő nevét vették fel. A múcsonyi általános iskola Kalász László nevét vette fel	6. p.
ZSIROSNÉ DR. JOBBÁGY Mária: Múcsony 780 éves	7-16. p.
Majthényi Károly szobrászművész kiállítása Edelényben és Miskolcon. Laki-Lukács László kiállítás-megnyitója	17-21. p.
GYÜSZI László: Menner Bernát, a tatai Esterházyak „hangászkarának” igazgatója	22-26. p.
DR. SZECKSKÓ Károly: Adalékok Kalász Mihály Elek életéhez és munkásságához	27-41. p.
RÓZSA Gábor: Fridrich János fényirdája: „Atelier” 1905	42-44. p.
KÉRY Gyula: Jenő Főherceg a boldvai kastélyban (1911-ben)	45-50. p.
A Somogyi - Fekete család	51-52. p.
TÖRÖK Éva: A Fekete család helyreállított hangácsi sírboltjának megáldása	53-54. p.
A Várad Fekete család Hangácson elhunyt tagjai	54-55. p.
Részletes program, 1999. július 24.	55. p.
NYILAS Samu: Fekete Dezső koporsója felett	56-57. p.
SOMOGYI Dezső András: Az emlékek lován ma este visszatérek. (Vers)	58. p.
Somogyi - Fekete családfa	59. p.
L. L. L.: A Miklós család hagyatéka az edelényi múzeumban	60-61. p.
HÁBEL Györgyné: Csipkeverő tábor a Borsodi Tájházban	62. p.
L. L. L.: A vértanúk emléke egy régi karkötőn	62. p.
L. L. L.: Szilasi szöttesek és vászonhímzések	63-64. p.
A XXII. Honismereti Akadémia kitüntettje: Laki-Lukács László.	65. p.
Emléklap: B. Tóth Illés, Béres János.	66. p.
A XXXVI. Istvánffy Gyula honismereti pályázat Bódva menti eredményei 1999	67-68. p.
HADOBÁS Sándor: Tanulmányok a Bódva-völgye múltjából <i>(Könyvismertetés)</i>	69-71. p.
DR. VARGA Gábor: Edelény és a Bódva völgye <i>(Könyvismertetés)</i>	72. p.
H. P.: Bevezetés Bódvaszilas és környéke helyismeretébe / Koleszár Krisztián <i>(Könyvismertetés)</i>	73. p.
Štefan KOLIVOŠKO: Könyvtárak az ezredforduló küszöbén	74-77. p.
A Borsodi Tájház gyűjteményének gyarapodását segítették 1999 júniusától	78. p.

B. T. K. 7-8 4. évfolyam 1-2. szám 2000

- DR. ÓDOR Ferenc: Edelény 700 éves
„Felkelt a napunk” 3-4. p.
5. p.
- DR. PÁLL István: „A magyar nép zivataros századaiból”: Történelmi személyek, események, szimbólumok a paraszti és polgári dísz tárgyakon 6-10. p.
11-22. p.
- Millenniumi megyegyűlés: Borsodi Földvár, 2000. június 4. 11-22. p.
- KOLESZÁR Krisztián: A szalonnai és szendrei források ismeretessége a XVIII. században 23-27. p.
- Jelentés a nemes Borsod vármegye ásványvizeiről... 28-30. p.
- KOLESZÁR Krisztián: Az esztramosi mészkőbányászat és barlangkutatás kezdetei 30-47. p.
- SZEKRÉNYESSY Attila: Bódva-parti paradicsom 47-55. p.
- TAKÁCS Lajos: Meditálás tantestületünk néhány volt tagjának sorsán. (Készült 1969 tavaszán) 56-62. p.
- KENESSEY Béla: Egy emlékirat elé (125 éve született Koltai Ernő) 63-65. p.
- Béres János és Kisfalusi János köszöntése 65-70. p.
- TÓTH László: Vallomás. Elhangzott Tóth László edelényi kántorsága 50. évfordulója tiszteletére rendezett misén, a római katolikus templomban 70-73. p.
- Gróf Lajos: Az ígélet gyermekei című könyvének borítója 74. p.
- L. L. L.: Adatok Hangács község és református egyháza történetéhez 75-59. p.
- L. L. L.: Fejezetek Borsod vára, Borsod község és a borsodi iskola történetéből 80-84. p.
- Szeretem Edelényt / Dr. Berkő Péter 85-86. p.
- Mégsem az otthonom / Laczkó Mária 86. p.
- Nekrológ: Elhunyt dr. Kovássy Zoltán 87-88. p.
- Nekrológ: Elhunyt dr. Benczúr Józsefné Gömörly Gabrielle 89-90. p.
- Borsod-Abauj-Zemplén megye kis múzeumai
(Könyvismertetés) 91-92. p.
- DR. VARGA Gábor: Millenniumi Bódva-völgyi képeskönyv / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. Bódva-völgyi Gazdaságfejlesztő Alapítvány. Edelény. 2000
(Könyvismertetés) 92-93. p.
- Ormosbánya - Epizódok egy bányatelep múltjából / Hadobás Pál. Edelényi Füzetek 21.
(Könyvismertetés) 93-94. p.
- „Termő” könyv a Galyaságról / dr. Tózsza István. (Könyvismertetés) 94-95. p.

Vetélkedők, eredmények	96-99. p.
A millenniumi zászlót átvevő települések B. A. Z. megyében	100-104. p.
Múzeumi adományozók	105. p.

B. T. K. 9-10 5. évfolyam 1-2. szám 2001

DR. WOLF Mária: A Szent István szobor és dombormű avatóbeszéde	3-5. p.
Csirpák Viktória (A Szent István király szobor alkotója)	6-7. p.
Millenniumi zászlóátadás Tomoron	7-10. p.
Millenniumi zászlóátadás Damakon	10-11. p.
Világháborús emlékmű Damakon	12-13. p.
Millenniumi emlékpark avatása Lakon	14-16. p.
Millenniumi zászlóátadások a Bódva mentén 2000-2001	17-18. p.
NAGY Attila: A Bebek (Szakdolgozat részlet)	19-25. p.
FAZEKAS Csaba: Illyés Ferenc edelényi plébános áldás-megtagadási ügye 1841-ben	26-52. p.
Fridrich János fényírdája / Tokácsliné Fridrich Ida	53-72. p.
„Örömet kapott a világ” (A 75 éves Hodossy Gyula köszöntése)	73-76. p.
KOLESZÁR Krisztián: Hidvégtardó krónikája (Könyvismertetés)	76-77. p.
Dr. Kaáli Géza emlékest / Laki-Lukács László megemlékezése	78-81. p.
KASZÁS Ákos: Hitem a nemezről	82. p.
DR. JÁNOSI Zoltán: Kalász László emberi útja	83-87. p.
HADOBÁS Sándor: Emléktábla avatása Meszesen	88-91. p.
Puskás Balázs két verse	91-92. p.
10 éves a Borsodi Tájház (Négy írás a Borsodi Tájházzal)	93-100. p.
Az edelényi textilgyűjtemény kiállítás megnyitása Zalaegerszezen / Laki-Lukács László	101-104. p.
MOLNÁRNÉ FORRAY Marianna: Megvalósult álom a csipkeszoba: A Borsodi Tájház harmadik épületének avatása	104-106. p.
A Borsodi Tájház Vendégkönyvéből	107-116. p.
Nyitás előtt az edelényi vendégház	116-117. p.
Edelényi siker Mainzban	117. p.
Dr. Bartalos Mihály Edelényről, önmagáról, családjáról és két levele	118-124. p.
LAKI-LUKÁCS László: Késői búcsú egy borsodi-tornai természetbaráttól (H. Szabó Béla)	124-125. p.
A Borsodi Tájház gyűjteményét adományaikkal gyarapították 2001-ben	126-127. p.

B. T. K. 11-12 6. évfolyam 1-2. szám 2002

CS. VARGA István: Búcsú Slezsák Imrétől	3-8. p.
Búcsú Béres Jánostól	9-12. p.
Béres János ravatalánál: Laki-Lukács László búcsúztatója	12-14. p.
Búcsú Rejtő Lászlótól / Dr. Balogh Bertalan búcsúztatója	15-18. p.
HADOBÁS Pál: 50 éves az edelényi könyvtár	19-24. p.
LIPTÁK Béla: 25 éves az edelényi kertbarát kör	24-28. p.
15 éves az Edelényi Füzetek helytörténeti kiadványsorozat	28-36. p.
HADOBÁS Sándor: Újabb adatok Szendrő 16-17. századi irodalmi életéhez	37-47. p.
THALY Kálmán: Zákány István	47-53. p.
Besze János levele szülőhelye, Szendrő előljáróságához	54-56. p.
Ásatás a derékegyházi dombon 1928-ban	57-63. p.
FECSCKE Csaba: Kaló Béla: Irodalmi kávézó (<i>Könyvismertetés</i>)	64. p.
Slezsák Imre: Az élet útjain (<i>Könyvismertetés</i>)	65-66. p.
HADOBÁS Sándor: Egy régen várt könyv margójára (<i>Könyvismertetés, Szendrő</i>)	66-68. p.
HADOBÁS Sándor: A rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum új kiadványai	69-72. p.
Torna-vidék / Koleszár Krisztián. (<i>Kiadvány ismertető</i>)	72. p.
JÁNOSI Zoltán: Slezsák Imre hűsége (Slezsák Imre: Az élet útjain c. könyvének bemutatója)	73-75. p.
Hegy Imre levele Slezsák Imre könyvének bemutatójára	75-76. p.
A Borsodi Földvár: Egy államalapítás kori megyeszékhely / Összeáll.: dr. Wolf Mária. (<i>A kiállítás szövegkönyve</i>)	77-82. p.
Dr. Bartalos Mihály elismerései	83-85. p.
Időszaki kiadványokat szerkesztők találkozója Jósvafőn	86-88. p.

B. T. K. 13-14 7. évfolyam 1-2. szám 2003

MOLNÁR Oszkár: Búcsú Kovács Antal címzetes kanonok, esperes-plébánostól	3-5. p.
DR. CS. VARGA István: Slezsák Imre: Az élet útjain: Bevezető a könyv edelényi bemutatójára	6-13. p.
Cs. Varga István bevezető előadása az edelényi Kalász László ünnepségen	14-26. p.
Serfőző Simon megemlékezése Kalász László 70. születésnapja tiszteletére rendezett ünnepségen	26. p.

Dr. Jánosi Zoltán: Kalász László a magyar irodalom történetében. Előadás a költő 70. születésnapja alkalmából rendezett ünnepségen	27-35. p.
KABAI Zoltán: Fecske Csaba köszöntése	36-41. p.
SZARKA István: A mi házunk. A Borsodi Tájház középső épületének (Szücs–Kiss–Szarka-ház) egykori tulajdonosa emlékei a házról és az ősokról.	42-52. p.
HADOBÁS Sándor: A legősibb mesterség emlékeinek tárháza: A rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum	53-58. p.
MÁRKUS Zsuzsanna: Rudabánya környékének bronzkori leletei	59-65. p.
HADOBÁS Sándor: A rudabányai középkori ércbányászat tárgyi emlékei	66-73. p.
PAPP Andrea: A rudabányai bányászok társadalma a nagyüzemi vasércbányászat első időszakában (1880-1927)	74-81. p.
Kitüntetések (Edelény kitüntetettjei 2003-ban)	82-85. p.
Ajándékozás (Dr. Bartalos Mihály régi iratokat adományozott a tájháznak)	86-91. p.

B. T. K. 15-16 8. évfolyam 1-2. szám 2004

Búcsú Janka Lajostól	3-11. p.
Búcsú Dobog Bélától	12-13. p.
A Bocskai-szabadságharc edelényi csatájának 400. évfordulója	14-15. p.
NAGY László: Adatok az edelényi - besenyői csata történetéhez 1604-ben	15-20. p.
A Rákóczi-szabadságharc dokumentumai 1703-1709	21-27. p.
MIKOLA István: Hangács - nyomári háborús krónika	28-34. p.
Már ismét szól a császtai dülő harangja	35-37. p.
HADOBÁS Sándor: A rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum újjárendezett ásvány- és őslénytára	38-42. p.
DR. FRISNYÁK Sándor: A Rakacai Víztorló	43-47. p.
Az Edelényi Kistérség régészeti leletei a Herman Ottó Múzeum évkönyveiben	48-65. p.
LESZIH Andor: A suhogyi Csorbakői vár XVI. századbeli pénzhamisító műhelye	66-74. p.
TÖLTÉSSY Zoltán: Száműzetés vagy peregrináció? (Szathmáry Király Ádám útja Ilyvótól Párisig)	75-82. p.
A Borsodi Tájház vendégkönyvéből	83-85. p.
A Borsodi Tájház hírei	86. p.
SZABÓ Mónika: Diák Honismereti Akadémia Edelényben	87-88. p.

VICZIÁN István: Hubbes Éva: Benkő Ferenc egyetemjárása (Könyvismertetés)	88-89. p.
LADOCSI Gáspár: Vanyó László halálára	90-91. p.

B. T. K. 17-18 9. évfolyam 1-2. szám 2005

WOLF Mária: A borsodi ispánsági vár templomai	3-18. p.
BERNERT Zsolt - KUSTÁR Ágnes: A borsodi várnépek temetőjének embertani adatai	19-32. p.
SZEKERES Krisztina: Temetkezések Edelény-Cseb középkori templomában	33-46. p.
KÖVÁRI Ivett - SZATMÁRI László - MARCSIK Antónia: Egy középkori temető demográfiája – Edelény-Cseb	47-52. p.
Bebek György sírköve	53-54. p.
Bebek György kapitányi kinevezése	55. p.
SEBESTYÉN József: A szendrői tábor rendjét szabályozó edictum	56-58. p.
TÖLTÉSSY Zoltán: Móricz Zsigmond és a Cserehát	59-63. p.
Prof. dr. FRISNYÁK Sándor: H. Szabó Béla életműve	64-67. p.
M. TAKÁCS Lajos: In memoriam dr. Udvari István (1950-2005)	68-70. p.
BÉRES Gyula: A katolikus egyházi közigazgatás változásai a századok során a Bódva-völgy felső szakaszán	71-89. p.
Új állandó kiállítások a Borsodi Tájházban (Régi rádióink, A méhészkedés eszközei, Katona emlékek)	90-98. p.
Könyvkiadás 2005-ben Edelényben és környékén	99. p.
M. Takács Lajos önálló köteteinek annotált jegyzéke	100. p.

15 éve nyitotta meg kapuit a Borsodi Tájház

A Borsodi út 115. számú népi lakóházat 1987-ben vásárolta meg a Városi Tanács, hogy ott tájház kerüljön kialakításra. A nagyközönség előtt 1991. május 19-én nyitotta meg kapuit, addig az anyaggyűjtés folyt.

A Szathmáry – Horkay-ház (Borsodi út 155.) tornácának oszlopsora

A Bódva-völgy lakás- és gazdálkodáskultúráját bemutató kiállítás nagy sikert aratott a város lakói körében, de az ország különböző pontjáról érkezett látogatók is elismeréssel nyilatkoztak a Művelődési Központ és Ifjúsági Ház kebelén belül működő intézményről.

1992-ben a Városi Könyvtár kezelésébe került az épület, majd 1994-től az összevont közművelődési intézmény, a Városi Rendezvények Háza és Könyvtár (2000-től Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum) felel a tájház működtetéséért.

A Szathmáry – Horkay-ház udvarán lévő három „fakkos” csűr, jobboldalt a méhessel

Az épület portáján lévő csűrben egyre gyakrabban került sor közösségi rendezvényekre (bálok, intézmények munkaértekezletei stb.) és a kemencében egyre többször sült a finom kenyérlángos.

1995-ben egy szélvihar ledöntötte a főépület és a mögötte álló istálló tetejét. Ekkor úgy döntöttünk, látva az istálló falának rossz állapotát, hogy azt lebontjuk és csak a főépület tetejét készíttetjük el, az istálló helyén pedig, ha sikerül pénzt szerezni, egy azonos tömegű kiállító termet építtetünk, a már 1987-től folyó földvári ásatás során előkerült leletek bemutatására.

1997-ben sikerült megvásárolnia az önkormányzatnak a Váralja utca 1. szám alatti szomszédos épületet, és így újabb szép kiállítások megrendezésére kerülhetett sor.

A Váralja u. 1. sz. alatti épület új kerítése a fedeles kapuval

1999-ben az első porta egykori istállójának a helyén felépült az új kiállító terem a vizesblokkal, melyben 2000-ben megnyitottuk az új kiállítást, A Borsodi Földvár: Egy államalapítás kori megyeszékhely címmel.

2000-ben megvásárlásra került a Váralja utca 2. szám alatti épület, ahol a tájház jelentős textilgyűjteménye nyert elhelyezést. A portán lévő csúrt és ólat rossz állapot miatt lebontottuk.

A csűr és a három porta nagy kiterjedésű, szépen karbantartott területe gyakran ad otthont különböző rendezvényeknek: a helyi és környékbeli óvodák és iskolák is szívesen veszik igénybe. Rendhagyó órákat tartunk rendszeresen a diákok részére, az Edelényi Hét és a Borsodi Művészeti Fesztivál több rendezvénye is itt zajlik, nyári kézműves tábort szervezünk a gyerekek részére.

2000-ben a Borsodi Földvár is az intézmény kezelésébe került, így a hármas épületegyüttesel alkotják a város és a kistérség múzeumát, a Borsodi Tájházat, mely tagja a Magyarországi Tájházak szövetségének.

A Váralja u. 2. sz. alatti épületnek egykor oromfalas homlokzata volt, tervezzük a helyreállítását

Állandó kiállítások a tájházban

A kiállítás címe	A nyitás éve
Egy kisnemes család tisztaszobája	1991
Nevezetes emberek Edelényből és a Bódva völgyéből	2002
Katona emlékek	2005
Régi rádióink	2005
A Borsodi Földvár: Egy államalapítás kori megyeszékhely	2000
A méhészkedés eszközei	2005
Népi lakáskultúra a Bódva mentén a 20. század elején	1997
Hodossy-gyűjtemény: Csengők, kolompok, juhászkampók	1997
Cipésműhely	1998
Kádárműhely	1999
Kerékgyártó műhely	1999
Kovácsműhely	1998
Kachelmann textilgyűjtemény: Csipkék, szöttesek, hímzések	2000
Bányász emlékek	2004

Az udvaron a népi gazdálkodás eszközei (eke, borona, szekér, szemes-takarmány tisztító stb.) láthatók, valamint az állattartást szolgáló ólak.

A tájházról és a földvárról kiadványok és képeslapok készültek, hogy ezzel is hozzájáruljunk a múzeum népszerűsítéséhez, de ezt a célt szolgálja a múzeum honlapja is (www.edeleny.tajhaz.hu).

Hadobás Pál

Könyörgések a 17. századból

A fenti címen jelent meg 2006-ban a Sárospataki Református Kollégium kiadásában az Acta Patakina XX. köteteként egy kis könyvecske, melynek helytörténeti vonatkozása is van.

Az alábbiakban közöljük a kötet végén lévő, **dr. Dienes Dénes** által a szerzőről és a könyörgésekről írt tanulmányát, valamint egy Szalonnán lejegyzett és elmondott könyörgést.

„A könyörgések szerzőjéről, **Losonczi Andrásról** keveset tudunk. Valószínűleg debreceni diák volt, 1660. március 8-án vagy azután írta alá a civisváros iskolájának törvényeit.¹ Nem sokáig időzött ott, mert saját feljegyzése szerint május 21-én már a Gömör vármegyei Putnokon volt, ahol a testvérénél, Losonczi Mátyásnál lakott, akiben az itteni református gyülekezet lelkipásztorát feltételezhetjük. A debreceni névsor másik változatában azt is olvassuk egy Losonczi András nevű diákról, hogy lotor, azaz mosó volt a kollégiumban, tehát a közös étkezéseket követően ő tette rendbe az edényeket bizonyos étkezési kedvezményekért, majd pedig a Bihar vármegyei Margittára ment, minden bizonnyal rektornak.² Ha ugyanazt a Losonczi Andrást rejti a feljegyzés, aki az imádságokat írta, akkor vissza Debrecenbe – ahonnan majd a margittai iskola vezetésére kiküldetett – csak 1663 februárját követően mehetett, mert az imádságokhoz fűzött megjegyzések folyamatos putnoki és szalonnai tartózkodást sejtetnek, talán a Borsod vármegyei Szalonnán is tanítóskodott 1662 folyamán. Minderre közelebbi adataink nincsenek, csak vélhetjük, hogy az itt töltött mintegy három esztendő során talál magának iskolázottságával kapcsolatos hivatalt. A szórványos adatok mindenesetre elegendőek annak megállapítására, hogy Losonczi nem fejezte még be tanulmányait, de a vége felé járhatott az itthoni iskolarendszerben elsajátítható tudományok sorának.

Imádságai egyaránt készülhettek magánáhitatokra és a templomi könyörgések alkalmaira. Ha szalonnai s esetleg putnoki tanítóskodását feltételezzük, akkor tisztéhez hozzá tartozott a nyilvános könyörgések szolgálata. Ebben a tekintetben praktikus okok motiválták imádságainak születését, ugyanakkor ma is átsüt könyörgésein a személyes, bensőséges áhítatosság, azaz imádságainak megvolt a spirituális háttere és indítéka is.

¹ Thury Etele: Iskolatörténeti adattár II. Pápa, 1908. 123.

² Uo. 125. Az itt szereplő „ductus Margitanium” a rektóriára való távozás kifejezése. Megköszönöm Fekete Csaba debreceni főkönyvtárnok segítségét és adatközlését.

Az imádságok felépítése a hagyományos formát követi, ahogyan erre már a 16. századi könyörgések mintát adtak: megszólítás; kérés, bűnvallás, magasztalás, dicsőítés, hálaadás, imádás; doxologia.³ A nyilvános könyörgésben éppúgy, mint a magánáhitatokon a Miatyánk feltehetően minden esetben része volt az imádkozásnak, miként azt Losonczi többször jelzi is.⁴

Mindenképpen a legjellemzőbb tartalmi vonásként fedezhetjük fel a Biblia hatását, ami a könyörgéseknek sajátosan biblikus stílust kölcsönöz. A Szentírásból merített képek olykor csaknem szó szerinti idézetekkel váltokozva igen erőteljes prózává formálják Losonczi András mondatait. A minta legfőképpen a Zsoltárok könyve, több innen vett mondata a 17. századi református imádságok toposza, gyakran visszatérő fordulata: „...a te szárnyaidnak árnyékában rejsz el minket.” Zsolt. 63,8; 91,1; „A te jó Lelked vezéreljen egyenes úton minket.” Zsolt. 143,10; „A te szent angyaliddal, kérünk, jártass táborot mi körülöttünk.” Zsolt. 34,8; „...ki az Izraelnek őrzésében sem nem aluszol.” Zsolt. 121,4; stb.

A teológiai tartalmat tekintve igen erőteljesen domborodik ki a református jelleg. Egyházfelfogása a Heidelbergi Káté 54. fejeletével harmonizál: „A te miközöttünk való anyaszentegyházadat, melyet szent Lelkeddel, szent Igéddel gyűjtöttél, szedegettél ...” stb.⁵ Ehhez szorosan hozzá tartozik az eleve elrendelés bizonyosságába vetett hit: „Ez mi nyomorult városunkat is, benne lévő választott fiaiddal és leányaiddal...”. „...szelmedből lett elválasztásodért...”. „...minket az üdvözítő Jézus Krisztusban megáldottál, és hogy örök időkre élte az örök életre elválasztottál...”. Mindezt áthatja a solus Christus reformátori tanítás melletti bizonyágtétel következetes megvallása, némelykor a puritanizmus kegyességére jellemző vonásokat mutatva.

Szinte meghatár az az őszinte hazaszeretet, ami lépten-nyomon előbukkan Losonczi könyörgéseiben. Olykor a 16. századi jeremiádok hatását fedezhetjük fel a rabságban sínylődő, elpusztult országért fohászoló sorokban: „...keservesen említjük ügyefogyott s rabságra vitetett édes nemzetünket, és hogy idegenre szállott a mi örökségünk...”. A „haza” és a „nemzet”

³ Huszár Gál és Huszár Dávid: Imádkozó könyv, 1561, 1574, 1577. Sajtó alá rendezte stb. Fekete Csaba. Debrecen, 2000. XVII.

⁴ Gyulai Éva: „Hajtsd le, Uram, füleidet...” Két 17. századi könyörgés. Egyháztörténeti Szemle, 2006/1. 80.

⁵ HK 54. kérdés és felelet: Mit hiszel a közönséges anyaszentegyházról? Hiszem, hogy Isten fia a világ kezdetétől fogva annak végéig az egész emberi nemzettségéből Szentlelke és Igéje által az igaz hit egyességében magának egy kiválasztott gyülekezetet gyűjt egybe, azt oltalmazza és megőrzi; és hiszem, hogy annak én is élő tagja vagyok, és örökké az is maradok.

jelzői: „szép”, az „édes”, a „szegény”, a „megnyomorodott” egyaránt a féltő szeretet hangját színező fordulatok. A haza sorsáért való aggodás őszinteségét húzza alá a romlásért vállalt személyes felelősség. A nyomorúság oka a haza polgárainak romlottságában keresendő, így a kivezető út sem található meg a lelki megújulás nélkül. Losonczy imádságainak ez a szemlélete is 16. századi örökség, mely jól láthatóan meggyökerezett a hazai református gondolkodásban.⁶

Nem tételezhetjük fel, hogy a könyörgések szerzője ne értesült volna arról, hogy egyre több olyan erőszakos megnyilvánulásnak szenvedő részesei a hazai protestánsok, amelyeket a kormányzat is támogat. Ennek ellenére az uralkodóért való imádkozás gyakorlata bibliai alapon egyébként is természetes volt,⁷ ráadásul az imádságok Felső-Magyarországon, háborús esztendőben születtek, amikor egy ideig élt a török megszállástól való megszabadulás reménye is. Legfeljebb akkor értetlenkedünk egy kicsit, amikor Losonczy a római katolikus királytól várja el, hogy legyen „az igaz hitnek, vallásnak plántálója, azzal ellenkező mindenféle tévelygéseknek gyomlálója és rontója”, hiszen soraiból egyértelmű, hogy a reformációban megújult egyházat félti az „ördögtől és annak minden ártalmas tagjaitól, kik ennek hamis tudománnyal, veszedelmes tévelygéssel, dögletes bálványozással megvesztegetésére igyekeznek.”

Az általunk közölt szöveg töredék. Ennek ellenére, éppen tartalmi jellemzői miatt, ma is olvasható kegyességi haszonnal. A hasonmás megjelenítés pedig a tudományos érdeklődést segíti.”

Sárospatak, 2006. Reformáció havában.

„Te légy, Uram, ködoszlopunk miközöttünk és a mi ellenségeink között, hogy sem az ördögnek kísértése, titkon való leselkedése, sem semmi egyéb veszedelmek ne árthassanak minékünk.

⁶ Györi L. János: Izráel és a magyar nép történetének párhuzama a XVI-XVII. századi prédikátori irodalomban. In: G. Szabó Botond et. al. (szerk.): Egyház és művelődés. Fejezetek a reformátusság és a művelődés XVI-XVII. századi történetéből. Debrecen, 2000, Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár, 29-52.

⁷ Intelek azért mindenek előtt, hogy tartassanak könyörgések, imádságok, esedezések, hálaadások minden emberekért, királyokért és minden méltóságban levőkért, hogy csendes és nyugodalmas életet éljünk, teljes istenfélelemmel és tisztességgel. I. Tim. 2,1-3.

Nyújtsd ki, Uram, hatalmas kezeidet mireánk, és elménkben, testünkben tisztán tarts meg minket, hogy csendesen nyugován, aluvásunk is legyen a te nagy Nevednek dicsőségére.

Serkents fel, Uram, egészségben, békeességben mindnyájunkat a holnapi napra, és minden jóraivaló igyekezetünkben adj boldog előmenetelt.

És mivelhogy e mai nap sokféle vétkekkel töliünk megterheltetvén múlt el, holott mi szegény, gyarló bűnösök szüntelen a halált velünk hordozzuk. Kérjük annak okáért te szent Felségedet, a mi Urunk Jézus Krisztus szent nevében, hogy valamit te ellened és a te szent parancsolataid ellen vétkeztünk e mai napon gondolatunkban, beszédünkben, cselekedetünkben, látásunkban, hallásunkban, a testi gyarlóságtól, e világtól, az ördögtől megcsalattatván, miképpen az éjszaka sötéttséggel mindeneket elborít és elfedez, úgy a te nagy irgalmasságodért minden mi bűneinket temesd és fedezd el, hogy azok miatt a te színed elől el ne űzessünk, hanem buzgó szívből származott alázatos könyörgésünkkel és ájtatos esedezésünkkel te előtted bízást megállhassunk, és minden szükség dolgainkban kedves válasszal járassunk.

Adj csendes és békeesség nyugodalmat, Úr Isten, mindnyájunknak, és lelkiismeretekben nyújts vigasztalást mindeneknek, akik nagy betegségben, avagy egyébféle nyomorúságokban vannak, mert mi szent kezeidbe ajánljuk, minden vigasztalásnak Istene, mi magunkat, várunkat, városunkat, falunkat, eklézsiánkat, atyánkfiait, házunk népével és akárminémű nyomorúságban lévő felebarátainkkal egyetemben.

Hallgass meg minket mindezekben, oh minden irgalmasságnak Istene és Atyja, a te szent Fiadnak a mi Urunk Jézus Krisztusnak kedvéért és érdeméért, ki minket így tanított könyörögni, mondván: Mi Atyánk, stb.

Szalonnaini 1662. die 28. Martii.”

Laki-Lukács László

Lelkészbeiktatás az Edelény-Finkei Református Gyülekezetekben

*„...annak nagy tetteit hirdessétek, Aki
sötétségből az Ő csodálatos világosságára
hívott el titeket.” (I. Péter 2:9.)*

Az ősidők óta társegyházként működő gyülekezetek az edelényi öregtemplomban szeptember 10-én vasárnap délután iktatták be új lelkipásztorkat, Szűcs Ferencet. A már két éve a gyülekezetben szolgáló lelkipásztor feleségével együtt ellátja Damak és Hegymeg kicsi gyülekezeteinek szolgálatát is.

A gyülekezeteikből, a városból és a környező falvakból (Boldva, Hangács, Nyomár, Zilíz, Lak, Balajt, Izsófalva) lelkészeikkel együtt érkező nagyszámú népet (800 fő körül) Szűcs Ferenc köszöntötte. Az Urat magasztaló énekek után Baksy Mária, az Abaúji Református Egyházmegye esperese a „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít”: Pál levele a Filippibeliekhez 4:13 alapján tartotta beiktató igehirdetését, majd jelképesen átadta a gyülekezet pecsétjét és a templom kulcsát. A helyi énekkar Nagy Zsuzsanna vezetésével szolgált, majd Szűcs Ferenc beiktatott lelkipásztor hirdette Isten igéjét:

„Erős torony az Úrnak neve, ahhoz folyamodik az igaz és bátorságos léssen.”

Az igehirdetés után a fiatalok éneke következett.

Szűcs Ferenc 126 év alatt az 5. lelkész a gyülekezet élén. Balogh István 51 évig, Gyülvézi István 37 évig, Barcza József 9 évig, Vadas Gyula 29 évig szolgált a gyülekezetekben. Bízva bízunk, hogy méltóan elődeihez, hosszú időt tölt el Edelényben mivelünk vállvetve Szűcs Ferenc. Nyilvános presbiteri gyűlés keretében Ábrám Tibor, az egyházkerület főgondnoka, Hegedűs István egyházmegyei főjegyző a jelenlévő lelkésztársak nevében és Szabó László egyházmegyei gondnok köszöntötték a lelkészházaspárt.

A család nevében Szűcs Endre egyházkerületi főjegyző, dédestapolcsányi lelkész köszöntött. A barátok, iskolatársak nevében Gacsályi Gábor hajdúnánási, Szabó András hajdúböszörményi lelkészek, és közvetetten Kocsis Attila Amerikából hozta, küldte üzenetét. Szőnyi Tamás böcsi lelkész a lelkész nagyapáról is emlékezve küldte üdvözlését. A kibocsátó egyházat Almási Ferenc bodrogkeresztúri lelkész megható szavakkal köszöntötte és emlékezett a kezdeti évekre.

A város nevében Bákai Imre edelény-borsodi református lelkész alpolgármester köszöntötte, majd a helyi gondnokok: Mátrai Zoltán Edelény és Bábás Bálint Finke nevében üdvözölték és adták át a gyülekezetek ajándékait. A finkeiek szép paláttal lepték meg lelkészüket. A damaki, hegymegi presbiterek és az ifjúság verses köszöntése zárta a presbiteri gyűlést. A Himnusszal, majd záróénekekkel (265:1-5) ért véget a beiktatás.

Megható momentuma volt, hogy az előző, nyugdíjba vonult lelkész, Vadas Gyula távollétében a kurátor úr tolmácsolta a nagytiszteletű úr köszöntését. Ő ugyanis ugyanazon időben a Debreceni Hittudományi Egyetem évnnyitó ünnepén, a jubileumi diplomát átvevők sorában az 50 éve végzetek s még élők között vette át az aranydiplomát, örvendező hálaadással.

Áldott legyen az Isten érte! Áldott legyen az Úr neve ezért a lelkészbeiktatásért, az Ő dicsőségét hirdető szép ünnepért.

Szűcs Endre egyházkerületi főjegyző köszönti testvérét

(Megjelent: Sárospataki Református Lapok, 59. évf. 3. sz. 2006. október. 8. p.)

Török Tünde

Értékes bronzkori leletek Szádvárnál

Geológus-barlangász bukkant a kincsekre Aggtelek közelében

Háromezer éves bronzkori tárgyakra bukkant a napokban egy magyar geológus-barlangász az ország északi határvidékén, a Szögliget melletti Szádvár közelében. A régészeti szakemberek által a héten feltárt és európai jelentőségűnek nevezett leletek mellett továbbiakat is rejthet a föld.

Bronzból készült lemezüst, két fűrészlap és öt tokos balta került elő eddig arról a Szádvár melletti helyszínről, amelyre Szenthe István geológus-barlangász bukkant a napokban az Aggtelekhez közeli Szögliget térségében végzett talajtani kutatásai során. (Korábban a szakember fedezte fel és nevezte el lányáról a Julcsa-barlangot, amelyből öt évvel ezelőtt magas aranytartalmú bronzkori kincsleletek kerültek elő.)

– Még nem lehet tudni, hogy egy bronzkori szakrális helyre, vagy profán, vagyis hétköznapi magas kultúra nyomaira bukkant a geológus – nyilatkozta lapunknak Vaclav Furmanek szlovák régészprofesszor, a Nyitrai Régészeti Intézet helyettes vezetője, aki a leletekhez közeli szlovák és magyar karsztvidéket kutatja évek óta és részt vett a mostani feltárásban is. A professzor európai jelentőségűnek nevezte a jó állapotban előkerült, magas szintű fémművességre utaló bronzleleteket, amelyek a maguk korában kincsértéket képviseltek. Egy ilyen bronzüstért annak idején kilenc bikát vagy tizenkét rabszolganőt lehetett kapni cserében – érzékeltette a korabeli értékarányokat a professzor. Amennyiben szakrális jelentőségű volt a terület, egy, a görög Delphoihoz hasonló szentély maradványait rejtheti még a környék – fejtette ki. A megtalált tárgyakból arra lehet következtetni, hogy a középkori Szádvár környéke a késő bronzkorban is lakott volt. Az időszámításunk előtt 800 környékén itt élt etnikumot nem tudjuk azonosítani – mondta a professzor. A feltételezések szerint a kimmerek semmisítették meg ezt a kultúrát, majd utánuk a kelták népesítették be újra a vidéket.

Szenthe István szerint az is valószínűsíthető, hogy Szádvár közelében kereskedelmi útvonal haladt a bronzkor idején, mert a Földközi-tenger csigáiból készült tárgyak maradványait találta meg több közeli helyszínen, így a Julcsa-barlangban is. Véleménye szerint a barlanghoz hasonlóan a most feltárt környék is rejthet ősi aranykincseket.

A feltárás megkezdésén részt vett Rezi Kató Gábor, a Magyar Nemzeti Múzeum helyettes igazgatója. Ő érdeklődésünkre elmondta: azért is rendkívül fontosak és különösen értékesek a mostani maradványok, mert szemben

a legtöbb bronzkori lelettel, ezeket szakemberek tárták fel, és így sok hiteles információhoz juthatunk a környezet dokumentálásakor is. A lelőhely az Aggteleki Nemzeti Park területén található, ezért nem jelent problémát az őrzése a feltárás folytatásáig – tette hozzá.

A további kutatások minden bizonnyal értékes információkkal szolgálhatnak a továbbiakban a szakemberek szerint vélhetően bronzkori vármaradványra épült középkori Szádvár múltjáról is. Erről egyébként az újonnan megjelent lexikonok is úgy írnak, hogy régészeti feltárása és tudományos kutatása még nem történt meg. Most jó esély kínálkozik arra, hogy erre is sor kerüljön.

(Megjelent: Népszabadság, 64. évf. 251/1. sz. 2006. október 26. 7. p.)

**A környezetvédelmi és vízügyi miniszter
8/2005. (III. 23.) KvVM rendelete
az Edelényi Magyar Nőszirmos Természetvédelmi
Terület létesítéséről**

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 24. § (1) bekezdés a) pontjában, valamint a 85. § b) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. §

Védetté nyilvánítom Edelényi Magyar Nőszirmos Természetvédelmi Terület elnevezéssel az Edelény 0108/16 ingatlan-nyilvántartási helyrajzi számú, 3,1 hektár kiterjedésű területet.

2. §

A védetté nyilvánítás célja a területen található védett növény- és állatfajok megóvása, különös tekintettel a fokozottan védett magyar nőszirmos állományára.

3. §

(1) Az Edelényi Magyar Nőszirmos Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelését – a természetvédelmi kezelési tervben foglaltaknak megfelelően – az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság látja el.

(2) Az Edelényi Magyar Nőszirmos Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési tervét e rendelet *melléklete* tartalmazza.

4. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

*Dr. Persányi Miklós s. k.,
környezetvédelmi és vízügyi miniszter*

Melléklet
a 8/2005. (III. 23.) KvVM rendelethez

Az Edelényi Magyar Nőszirmos Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési terve

1. Gyakorlati természetvédelmi célkitűzések

– A magyar nőszirm (Iris aphylla subsp. hungarica) egyik jelentős magyarországi állományának megőrzése, a populációnak – és más védett természeti értékeknek – otthont adó élőhelyek, valamint a terület élettelen természeti, valamint táji értékeinek megóvása.

– A természetes regenerációs folyamatok feltételeinek biztosítása, természetes szerkezetű és összetételű (idegenhonos fajok jelenlététől mentes) növénytakaróval fedett terület megőrzése, illetve kialakítása.

2. Természetvédelmi stratégiák

– A jelenlegi területhasználat változtatásának tilalma, a terület kizárólag természetvédelmi kezelési beavatkozásokkal érintett területként való távlati fenntartása.

– A terület legfőbb természeti értéke (magyar nőszirm), valamint további védett növény- és állatfajok védelme élőhely-védelmi beavatkozások útján. A sziklapárkány környékének védőerdő jellegű részein a beavatkozás mellőzése. A magyar nőszirmnak otthont adó sziklapárkányon és törmeleklejton a cserjésedés kontrollja. Idegenhonos fajok – akác, erdeifenyő – eltávolítása a területről. Gazdálkodás és más tevékenységek korlátozása (a gazdálkodási célú erdészeti beavatkozások, valamint minden egyéb más területhasználati mód tilalma).

– A területet érintő mindennemű tevékenységet (területhasználat, látogatás, bemutatás stb.) a természetvédelmi célkitűzéseknek kell alárendelni, illetve azokkal összhangban kell végezni.

- A terület táji értékei védelmének biztosítása a tájkép-átalakítással járó tevékenységek teljes tiltásával.
- Minimális természetvédelmi infrastruktúra kiépítése és fenntartása.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások, tilalmak

A természetvédelmi kezelési módokra, korlátozásokra, tilalmakra vonatkozó előírásokat – a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 30/2001. (XII. 28.) KöM rendelet (R.) 2. § (2) bekezdés *c*) pontjában, illetve az R. mellékletének 7. pontjában meghatározottak szerint – a 3.1. és 3.2. fejezet tartalmazza.

A természetvédelmi kezelési tervben nem részletezett, vagy nem szabályozott kezelési előírásokat a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség egyedi államigazgatási eljárásban határozza meg.

3.1. Művelési ághoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Erdők kezelése

– A területen távlatilag a potenciális erdőtársulásoknak megfelelő, kedvező természetességi állapotú állománytípusokat (cseres- és gyertyános-kocsánytalan tölgyesek) kell fenntartani.

– Az erdőket védőerdőként kell fenntartani, az állományok távlati kezelési irányelveit tekintve a területen hagyományos erdőgazdálkodási tevékenység (beleértve a száradéktermelést is) tilos.

– A sziklapárhány környezetének védőerdő jellegű részein mindennemű beavatkozás tilos.

– Az idegenhonos fafajok (akác, erdeifenyő) szórványosan előforduló egyedeit el kell távolítani a területről, ezt követően 3-4 éven keresztül gondoskodni kell az akácsarjak rendszeres vegyszeres kezeléséről.

– A fahasználati jellegű kezelési feladatokat (fakivágás, a faanyag mozgatása és felkészítése) csak vegetációs időszakon kívül, téli időszakban (december 1. – február 28.), fagyott és havas talajviszonyok mellett lehet elvégezni.

3.1.2. Kivett területek kezelése

– Az egykori bányaudvar területén, illetve a szomszédos törmeléklejtőn a spontán erdősülési folyamatok feltételeit (a kőzetfelszín és a növényzet bolygatásának mellőzésével) biztosítani kell. A másodlagos szukcessziós

folyamatok során esetlegesen megjelenő idegenhonos növényeket el kell távolítani.

– A magyar nőszirmnak otthont adó sziklapárkányon és közvetlen környékén erőteljesebb, a fokozottan védett faj állományát veszélyeztető mértékű cserjésedés esetén kismértékű szelektív, a védett cserjefajokat megtartó cserjeritkítást kell végezni.

3.2. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.2.1. Fajok védelme

– A magyar nőszirm virágzásának időszakában (április 15. – május 30.) a Természetvédelmi Őrszolgálat fokozott jelenléttel (legalább 2-3 napenkénti ellenőrzéssel) gondoskodik az állomány megóvásáról.

– A védett növényfajok megóvása (taposási és rágási kár megelőzése) érdekében a terület nagyvad-mentesítése – különös tekintettel a vaddisznóra és az őzre – folyamatosan, kilövással kell hogy történjen.

3.2.2. Látogatás

– A terület korlátozottan – csak kutatási célból – látogatható. A terület oktatási és bemutatási célú hasznosítása tilos.

– A terület idegenforgalmi, üdülési és rekreációs célokat nem szolgálhat, ilyen jellegű fejlesztés (pl. turistaút vagy kilátópont kiépítése) tilos.

3.2.3. Kutatás, vizsgálatok

– Munkatervet kell készíteni a terület élővilágának folyamatos nyomon követésére (monitoring), és az ebből adódó feladatokat el kell látni. A folyamatos nyomon követésnek ki kell terjednie az élőhelyi változások, az adventív növényfajok jelenlétének, valamint a magyar nőszirm populáció mennyiségi és virágzási viszonyainak vizsgálatára.

– A kezelési, folyamatos nyomon követési és ellenőrzési feladatok ellátása során – folyamatos kutatással, adatgyűjtéssel – rendszerezni kell valamennyi archív és új adatot (természetföldrajzi, tájtörténeti, biotikai adatok, antropogén hatások, fényképek, térképek stb.).

3.2.4. Terület- és földhasználat

– A már meglévő létesítmény fenntartásával összefüggő építési tevékenységen kívüli – új építmény (épület, kerítés, lépcső, támfal stb.) és nyomvonalas létesítmény (út, légvezeték, földkábel, közművek stb.) létesítésére irányuló – építési tevékenység tilos.

– A területen korábban megszüntetett külszíni bányaművelés (kőfejtés) újraindítása tilos.

– A területen vadászati és vadgazdálkodási létesítmény (magasles, szóró, sózó stb.) elhelyezése és a vadetetés tilos. Vadászat csak cserkeléssel és hajtással végezhető.

– A területen mesterséges vadkibocsátás, zárttéri vadtartás tilos.

3.2.5. Természetvédelmi infrastruktúra

– Oktatást és bemutatást szolgáló infrastruktúra fejlesztése tilos.

– A terület határán hatósági tájékoztató táblákat kell kihelyezni és gondoskodni kell fenntartásukról.

(Megjelent: Magyar Közlöny, 2005. 35. szám.)

Tomori Pál szobrának avatása Tomoron, 2006. augusztus 19.

Elmondta: *Szilvai Attila*, Tomor polgármestere

„A hazaszeretet ott kezdődik, amikor egymást szeretik azok, akik egy hazában élnek.”

Tisztelt Tomori Polgárok!

Kedves Vendégeink, Barátaink!

Wass Albert iménti gondolatával köszöntöm a község lakóit, meghívott vendégeinket és meleg szeretettel üdvözlöm körünkben a több száz kilométerről érkezett székely magyar testvéreinket, Tusnádfürdő polgármesterét, valamint a Gyöngyvirág néptánc csoport tagjait és vezetőit.

Megemlékezni gyűltünk ma össze államalapításunk és az új kenyér ünnepeiről, s egyben tisztelni községünk méltán neves történelmi alakja, Tomori Pál előtt.

Településünkön a rendszerváltozás óta másodszor ünnepelünk közösen. Az elmúlt évek a sietős tenni akarás jegyében teltek, sok-sok munkával. A fiatalos lendület, a rohanó és mindig változó világ, az ehhez való alkalmazkodás már lassan felőröl minket.

Ezért meg kell állni, számot kell vetni eddigi életünkkel, tetteinkkel. Törődnünk kell a múlttal és átadni ennek emlékeit utódainknak, s velük közösen meg kell határoznunk a jövőt.

A gazdag történelmi háttér, ennek megismerése és feltárása folyamatos, kitartó munkát kíván mindannyiunktól.

Ennek egyik állomása volt a millenniumi megemlékezés, ahol bepillantást nyerhettünk az előző évszázadok történéseibe, különösen a településünket érintő eseményekbe.

Akkor keveset szólunk Tomor neves szülőteréről, de mindannyian éreztük, hogy adósai vagyunk neki, s közös múltunknak. Mi, ma élők ezt elkezdtük azzal, hogy szobrot állítottunk s tisztelegünk emléke előtt.

Tomori Pál szobra elkészült és itt áll a róla elnevezett téren, ahol a jövőben méltó módon lehet és kell is ünnepelnünk a magyarság nagy napjaira emlékezve. Itt áll már a szobor, e jeles ember által emeltetett többszáz éves kőtemplom szomszédságában, várva, hogy leleplezzük. Mielőtt azonban erre sor kerülne, néhány gondolattal megemlékezem életútjáról.

A rendelkezésünkre álló igen kevés hiteles forrás szerint ősei királyi adományként kapták a falut hűséges szolgálataikért, s családjá ezt követően vette fel a Tomori vezetéknevét.

Tomori Pál 1475-ben született, köznemesi családban. Ifjú éveit alatti szerezte meg ezt a vidéket, s később kapott, majd szerzett is e tájon több birtokot.

Élete több szállal fűződik Erdélyhez is. Bornemissza János apródjaként ott kezdte katonai pályafutását, majd a 16. század elején általa lett fogarasi várkapitány. A világi életnek 1520-ban – pontosan nem ismert okból – fordított hátat, amikor a ferencesek rendjébe állt és Esztergomban kolostorba vonult. 1523-ban pápai nyomásra elfogadta a Kalocsai Érsekséget, majd az országgyűlés a közelgő veszedelmet érzékelve megbízta az ország hadnagyságával és a Délvidék kapitányságával is.

A mohácsi vész előtt a határvédelem megerősítésében komoly eredményeket ért el. 1524-ben több török betörést is visszavert csapataival. Mivel a kincstártól és a főuraktól nem kapott támogatást, saját egyházi jövedelmét fordította a védelemre.

1526. augusztus 29-én hősiessé küzdött a mohácsi csatamezőn a túlerőben lévő török sereg ellen. A török veszedelmet azonban nem sikerült megállítania, társai többségével hősi halált halt a csataterén.

Tomori Pál emberi nagysága méltán áll példaként az utókor előtt. Öszszefogást sürgetett a haza védelme érdekében, s bár vesztés csata hadvezére volt, a végsőkig kitartott s életét áldozta a szabadságért. Azért a szabadságért, amelyért még évszázadokon át magyarok tíz- és százezrei áldozták életüket a háborúkban és az évtizedekig ellenforradalomnak hazudott dicsőséges 1956-os forradalomban. Abban a forradalomban, amely mártírjainak személyes példamutatása, és az általuk képviselt eszmeiség tizenhét évvel

ezelőtt elvezetett minket a már a bevezető gondolataimban is említett rendszerváltozásig.

Készüljünk ezért már most lélekben e nemes esemény méltóképpen történő megünneplésére, hiszen az idén lesz ötven éve annak, hogy a magyar szabadság eszméjére újból felfigyelt a világ.

Nem véletlenül hangsúlyozom az emlékezés, a szabadság és az ünnepelés fontosságát.

Ma, amikor olyan világban élünk, ahol egyre több a reményvesztett ember, a létbizonytalanságban élő család, ahol nemhogy kultúrára, oktatásra, de még az egészségügyre sem jut elég pénz, ahol a barátainak mondott országokban bántják a magyart, csak azért mert magyar, sőt csalárd módon az anyaországban is büntetlenül szembe lehet állítani a magyart a magyarral: igen nagy szükség van az emlékezésre, az ősök példájára és a szabadság eszméjére, melyekből erőt meríthetünk.

Erőt kell merítenünk a közös múltból és össze kell fognunk a közös jövő érdekében, mert láthatjuk, hogy a széthúzás csak gyengíti nemzetünket és a mesterségesen táplált megosztás a magyarság ellen egyre erőteljesebben fellépőket bátorítja.

Mit kell jelentsen ez a tomori hétköznapokban, ott ahol évek óta szinte nincs lakodalom, nincs gyermekszületés, ahol az utóbbi tíz-tizenöt évben közel százan haltak meg, vagy költöztek el?

Ugyanazt mint az ország hétköznapjaiban. Mert jellegükben azonosak a megoldandó feladatok: élhetőbb, nyugodtabb életet, kiszámíthatóbb jövőt kell biztosítanunk saját magunk és utódaink számára. Kevésbé rohanó, s ezért szabadabb mindennapokat és meghittebb ünnepeket. Ez kinek hogyan sikerül, arra mindenkinek magának kell a saját életében megadnia a választ. De az ehhez szükséges széthúzástól mentes, erőt adó egységet csakis közösen valósíthatjuk meg.

Hölgyeim és Uraim, Kedves Vendégeink, Tomoriak, Kedves Barátaim!

Mielőtt e neves szoborról lekerül a lepel, engedjék meg, hogy szóljak önkormányzatunk egyik legsikeresebb, legfontosabb beruházásáról, a jövőt jelentő játszótér és a múltunknak méltóképpen adózó Tomori Pál tér megvalósításáról.

Amikor a tomori római katolikus kápolna felszentelésekor szóltam az emlékhelyről, a Tomori Pál térről, még én sem gondoltam, hogy ilyen közel a megvalósítandó álom első lépése. Nem lebecsülve az év során már teljes intenzitással üzemelő szennyvízhálózatot, ami a településen élők életkörülményeit javítja, mégiscsak erre a térre, erre a szoborra leszünk a legbüszkébbek.

Ennek megvalósításában, a pályázat előkészítésében, a beruházásban aktívan résztvevő szervek és személyek munkáját ezúton köszönöm meg. Külön köszönöm Kovács István szobrászművész úr és a Szojka András igazgató úr által vezetett ÉPFER Kft. valamennyi dolgozójának áldozatos munkáját.

Végezetül Reményik Sándor *Mi a magyar?* című verséből idézett részlettel adom át az ünnepelő gyülekezetnek Tomori Pál emlékművét.

Magyarok voltak Magyarország nélkül,
Magyarok vannak Magyarország nélkül,
Magyarok lesznek Magyarország nélkül.
Mert az országnál mélyebb a magyarság,
Mert test az ország, és lélek a nép,
Keret az ország, s az ország keretben
A magyarság a fejedelmi Kép...

ÉLŐ SZÖVET

Megjelent Puskás Balázs első verseskötete

Puskás Balázs

Miskolcon született 1981-ben, Edelényben és Budapesten él. Magyar nyelv és irodalom szakon diplomázott az ELTE Bölcsészettudományi karán, emellett elvégezte az alkalmazott irodalomtudomány programot is. Jelenleg az ELTE Társadalomtudományi Karának kulturális antropológia szakos hallgatója. 2001 óta publikál rendszeresen. Verseit eddig a Parnasszus, a Spanyolnátha, a Szkholion, a Szörös Kő, az Új Forrás, az Új Holnap és a Zempléni Múzsza közölte. Első önálló kötete *Élő szövet* címmel jelent meg a Parnasszus gondozásában.

A kötet hátsó borítóján a következőket írja **Géczi János**:

„Forgattam, mint vetítőt a diafilmtekerics képeit, fél éven át a verseket. Egy fiatal költő ennyi idő alatt új kötetet ír. Jön a szerelem, s mint ismeretlen nő, elmegy melletted, a barátságból fosztóképző lesz, és a buszpályaudvarok a továbbiakban éjjel nem lesznek reflektorokkal megvilágítva.

A kávécsésze kiszárad és betmenek röpködnek az alkonyokon. Megtörténnek a dolgok – hol a költővel, hol anélkül. Puskás Balázs mindkét világtérítési processzusban otthonos, ennyiben fiatal.

Alakváltó ifjú. Szabadverseket ír – leginkább azonban hallgatható szövegagyományt.

Az indítást tehát pontosítom: van-e olyan diafilmvetítő, amely ugyanazt a képet minden egyes alkalommal különböző látvánnyá képes kivetíteni? S van-e kocka, amelyet ahányszor átvilágítanak, átalakítja a masinát?

A papírosokon, amelyek a versek hevernek, fel-feldereng egy arc, a költőé. Profilban az arcél. Talán sisak van a fejen. Egy dúsan veretes pajzs takarja a stílust fogó kezét. Tőr és háló. Az alakja római formának tűnik.

Hihetetlen, de tudható: a latin nyelv, amelyen történetíró, orvos, költő és ezer más klasszikusok beszélnek, amikor még élő nyelv, nem volt arra alkalmas, hogy az egyszerű, a hétköznapi beszédet rögzítse. Arról a beszélt nyelvről nem tudunk semmit. A latin irodalomból hiányzik a tömeg sok-sok szava és mondata; meglehet éppen emiatt nincs a római elitén túli ismeretünk a rómaiakról.

Puskás Balázs közönséges római.

zsebemben gyűlnek

összegyűrt jegyek
gyűlnek zsebemben
a megtett kilométerek
fakítják arcom
látom az ablakban
nő a hajam
szúrós borosta bújjik ki
bőröm alól
ruhám átveszi
az ülések szagát
mindenütt érzem
szemem megszokja
a fülke koszos
sárga fényét
már nem folynak össze a betűk
nem bújok a falhoz
hogyan ne érezzem
a mellettem ülőt
otthonosan mozgok
edelény és budapest között
zsebemben több száz kilométernyi
összegyűrt emlékekkel

Puskás Balázs és Berka Attila az edelényi könyvbemutatón. (2006. nov. 10.)

2006-BAN MEGJELENT KÖNYVEK EDELÉNYBEN ÉS KÖRNYÉKÉN

1. Dr. Hatvani Zoltán: Forradalom és megtorlás: Edelényi járás 1956-1957. „56-os Bódva-völgyi Munkástanácsok” Közhasznú Alapítvány. Miskolc-Edelény.
2. Hadobás Pál: Edelény és környéke az irodalomban. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény. Edelényi Füzetek 34.
3. Szekrényessy Attila: Egy borsodi udvarház története. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény. Edelényi Füzetek 35.
4. Hadobás Pál: Az Edelényi Füzetek 1987–2006. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény. Edelényi Füzetek 36.
5. Laki-Lukács László: Borsodszirák. Községi Önkormányzat. Borsodszirák
6. Laki-Lukács László: Nyomár. Községi Önkormányzat. Nyomár.
7. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bányászattörténeti Múzeum Rudabánya. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság. Miskolc.
8. Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum Közleményei III. Rudabánya.
9. Bányászattörténeti Közlemények I. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Alapítvány. Bp.
10. Bányászattörténeti Közlemények II. Érc- és Ásványbányászati Múzeumi Alapítvány. Bp.
11. Sárközy Sebestyén: A történeti Torna megye településtopográfiája. Galyasági Településszövetség. Perkupa – Miskolc.

